

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vliv organizace veřejné správy v oblasti rodinné politiky
(případ uplatnění náhradní rodinné péče)**

Lenka TREŠOVÁ

©2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Trešová Lenka

Veřejná správa a regionální rozvoj - k.s. Klatovy

Název práce

Vliv organizace veřejné správy v oblasti rodinné politiky (případ uplatnění náhradní rodinné péče)

Anglický název

Effect an Organisation of Public Administration in the Family Policy (Application of Substitutional Family Care)

Cíle práce

Cílem práce je zhodnotit vliv vybrané organizace veřejné správy do věcí soukromých, konkrétně rodiny, jejíž funkce přechodně přebírá a zastává stát, a to prostřednictvím specializovaných organizací (státních či nestátních neziskových) a nástrojů sociální politiky (konkrétně náhradní rodinné péče).

Metodika

Studentka využije metody studia dokumentů, aby zhodnotila vliv vybrané organizace na soukromé záležitosti rodiny se zvláštním zřetelem k péči o děti. Při sběru empirických dat se zaměří na důvody převzetí dětí do rukou organizace zajišťující náhradní rodinnou péči a okolnosti návratu dětí zpět do rodinného prostředí.

Harmonogram zpracování

01/2013-03/2013 – zpracování kapitol Úvod. Cíl a metodika.

04/2013-08/2013 – vypracování a konzultace pracovní verze TČ práce.

09/2013-10/2013 – vypracování a konzultace finální verze TČ práce a předběžného návrhu EČ práce.

11/2013-12/2013 – vlastní empirický výzkum, terénní šetření.

01/2014-01/2014 – vypracování a konzultace pracovní verze EČ práce.

02/2014-03/2014 – vypracování a konzultace finální verze EČ a návrhu závěrů.

03/2014 – vypracování a konzultace finální verze závěrů práce, formální úpravy práce.

Rozsah textové části

40-60

Klíčová slova

sociální politika, sociální služby, rodina, veřejná správa, náhradní rodinná péče

Doporučené zdroje informací

ŠEREDOVÁ, Andrea. Rodina a sociální politika. Třebíč: Amaprint-Kerndl, 2012. 76 s. ISBN 978-80-87710-08-1.

MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. 323 s. Studijní texty; sv. 38. ISBN 978-80-86429-87-8.

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. Studijní texty; sv. 3. ISBN 80-86429-19-9.

TOMEŠ, Igor. Obory sociální politiky. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 366 s. ISBN 978-80-7367-868-5.

NOŽÍŘOVÁ, Jana. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde Praha, 2012. 94 s. ISBN 978-80-86131-91-7.

MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 183 s. ISBN 978-80-7367-739-8.

Vedoucí práce

Kučerová Eva, Ing.

Termín odevzdání

březen 2014

Elektronicky schváleno dne 25.2.2014

prof. Ing. PhDr. Věra Majerová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3.3.2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan fakulty

V Praze dne 3.3.2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Hodnocení poskytování a užívání sociálních služeb“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem neporušila autorská práva třetích osob.

V Nýrsku dne 10.3.2014

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí práce Kučerové Evě, Ing. za pomoc, kterou mi poskytla během psaní mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala sociálním pracovnícům z Klokánku Janovice nad Úhlavou za poskytnutí potřebných informací a vnitropodnikových materiálů.

Vliv organizace veřejné správy v oblasti rodinné politiky (případ uplatnění náhradní rodinné péče)

Effect an Organisation of Public Administration in the Family Policy (Application of Substitutional Family Care)

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá poskytováním a užíváním sociálních služeb v oblasti zabezpečování funkce rodiny, pokud rodina selhává. Věnuje se sociální a rodinné politice ve vztahu stát – rodina a právním úpravám. Dále se práce zabývá působením sociálně patologických jevů v rodině a následným řešením v ohledu státní sociální pomoci, kdy stát přebírá zabezpečovací funkci za rodinu, pomocí okamžité pomoci a náhradní rodinné péče (Klokánku).

V závěrečné části práce poskytuje náhled na nárůst využívání těchto sociálních služeb. Dokazuje, že by tyto služby měly být i nadále podporovány.

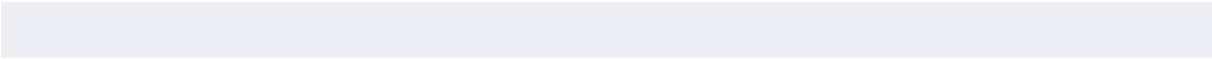
Klíčová slova: sociální politika, sociální služby, rodina, veřejná správa, náhradní rodinná péče

Summary

The summary The bachelor's thesis is about providing and uses of the social services in the field of security functions of the family, when the family fails. It is about the social and the family policy in the relationship state- family and legislations. Furthermore the bachelor's thesis is about effects of the socio-pathological phenomena in the family and the solution in the case of the state social help when the state takes security function for the family with the immediate assistance and the substitute family care (Klokánek). In the final part of the

bachelor's thesis we can find the preview for the growing uses of these social services. It is demonstrates that these services should be supported in the future.

Keywords: the social policy, the social service, the family, the public administration, the substitute family care.

Obsah

1. Úvod.....	10
2. Cíl práce a metodika.....	11
3. Rodina, děti v rodině.....	12
3.1. Charakteristika rodiny.....	12
3.2. Funkce rodiny.....	13
3.3. Historie rodiny.....	14
3.4. Rodinné právo.....	15
3.5. Patologické jevy v rodině.....	16
3.6. Poruchy ve výchově, funkce rodinného prostředí.....	16
4. Sociální politika.....	17
4.1. Sociální politika.....	17
4.2. Nástroje, principy a funkce sociální politiky.....	18
4.3. Aktéři a objekty sociální politiky.....	20
4.4. Systém sociálního zabezpečení v ČR s ohledem na zabezpečení rodiny.....	21
4.5. Vymezení rámce sociální pomoci v ČR v současnosti.....	23
4.6. Charakteristika sociální péče.....	24
5. Vývoj Fondu ohrožených dětí.....	25
5.1. Pohled do minulosti (založení a poslání).....	25
5.2. Charakteristika a současná péče.....	26
5.3. Klokánek obecně.....	28
5.4. Náhradní rodinná péče.....	29
5.5. Příjem, důvody k pobytu a odchodu z Klokánku.....	30
5.5.1. Přijetí dítěte na vlastní žádost.....	30
5.5.2. Přijetí dítěte na základě žádosti zákonného zástupce.....	31
5.5.3. Přijetí dítěte na žádost 3. Osoby.....	31
5.5.4. Přijetí dítěte na základě soudního rozhodnutí.....	32
5.6. Ukončení pobytu v zařízení.....	34
5.7. Doba pobytu dítěte v zařízení.....	36

5.8. Charakteristika, rozsah a principy péče v Klokánku.....	37
6. Klokánek Janovice nad Úhlavou.....	39
6.1. Historie organizace.....	39
6.2. Obsazenost a statistika organizace.....	39
6.3. Porovnání let 2009 a 2013.....	40
6.4. Vlastní zhodnocení.....	44
7. Závěr.....	44
8. Použité zdroje.....	46
9. Seznam tabulek a grafů.....	47

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Hodnocení poskytování a užívání sociálních služeb“- sociální služby v oblasti rodin a dětí. Myslím si, že v této těžké době je nutné se danou tematikou zabývat, vzhledem k nárůstu sociálních problémů obyvatelstva.

Rodina, rodičovství, partnerství, sourozenectví jsou velice důležité části lidského života. Funkčnost rodiny a výchova opravdu z velké části ovlivňuje vývoj dítěte, jedince. Záleží pak na charakteru a jednotlivci jak je sám schopen vyrovnat se s riziky a vlivy v životě. Vliv mají také vnější vztahy v rodině, ekonomické chování a teritoriální chování rodiny. Dětem a rodině utíká čas, v němž se může stát nenapravitelná událost.

Ještě v 18. století byla v Evropě rodina společenství, které svoje rodinné členy zajišťovala ekonomicky, poskytovala jim péči ve stáří a nemoci a vzdělání. Mimo rodinu nebylo možné téměř přežít. Život bez partnera a dětí se v rozvinutých zemích stále více a více stává znepokojivým úkazem. Člověk by měl mít potřebu žít v pospolitosti. Forma pospolitosti znamená pro děti i dospělé krásná, fungující rodina.

Zajištění péče o rodiny a hlavně o děti je v této době stále důležitější a složitější. Ne v každé rodině jsou ty dobré a vhodné podmínky pro péči o děti. Někteří rodiče nejsou schopni a ani se nemohou starat o své děti a svou zodpovědnost k dětem přenáší na jiné subjekty sociální politiky, zejména stát! Často tyto rodiče trpí nedostatkem podmínek vhodných k „dobré péči o děti“. Proto stát přebírá zodpovědnost za děti péči a umisťuje je do odborných sociálních zařízení, ústavní péče nebo tzv. náhradní rodinné péče.

Domovy poskytující náhradní rodinnou péči na úrovni dle příslušných zákonů o rodině, sociálně-právní ochraně dětí a sociálních službách.

2.Cíl práce a metodika

Účelem a cílem mé bakalářské práce je zhodnotit vliv státu prostřednictvím nástrojů rodinné a jako součásti sociální politiky na zabezpečování funkcí rodiny.

Specifický cíl, ke kterému přispěje empirická studie bakalářské práce, bude sledovat okolnosti a důvody převzetí dětí do péče státu a jejich návratu do vlastních či tzv. náhradních rodin po pětileté období fungování zařízení v Janovicích nad Úhlavou (s ohledem na kvalitu a kvantitu).

Studovaný objekt (i obdobné ústavy, domovy) má za hlavní záměr a cíl přejímat zabezpečovací funkci rodiny, která v těchto případech selhává.

Literární rešerše této bakalářské práce jsou vyhotoveny na základě studování odborné literatury, právních předpisů, zákonů, internetových odkazů a odborných článků. Pojímá pojmy jako jsou rodina, děti a péče. Odůvodňuje poskytování služeb z hlediska potřeby, efektivity, kvality a financování. Důležitým aspektem je též právní ochrana. Vykresluje pobyty dětí od přijetí do domova, jeho adaptaci až po znovu vrácení k rodině nebo jinému řešení ve smyslu vrácení do „normálního života“.

V praktické části této bakalářské práce porovnávám roky 2009 a 2013 ve smyslu jejich využitelnosti a tedy důležitosti. Srovnávání bylo provedeno na základě využitelnosti, obsazenosti a zpětného umístění do rodin ač svých nebo náhradních. Má práce vychází z poskytnutých podkladů, které jsem získala formou statistik a záznamů v příslušném „Klokánku“ v Janovicích nad Úhlavou a vlastním dotazováním sociálních pracovníků a studováním literatury. Tyto údaje a materiály jsem vyhodnotila a zpracovala.

3.Rodina,děti v rodině

3.1. Charakteristika rodiny

Totožnost člověka naší civilizace vyjadřuje jméno. To se skládá z křestního jména a příjmení. Příjmení vyjadřuje, do které rodiny osoba patří. Naše civilizace během posledních dvou století v mnoha ohledech nadřadila jednotlivce nad rodinu.

V současnosti je v našem civilizačním okruhu možné rodinu označit za instituci „skořápkovou“ (Giddens), rizikovou (Beck) , nestabilní a křehkou (de Singly).¹ Pojem rodina je v této době jednoznačně nedefinovatelný. Dodnes používané definice opírající se o příbuzenství, které vzniká sňatkem nebo narozením vlastních dětí, jsou již příliš úzké. Existují rodinná soužití, v nichž žije jeden dospělý s dítětem nebo s dětmi. Zde je poutem jen rodičovství. Rodičovské pouto je možné uznávat za významnější než partnerství. Tradiční pojem rodina dostává široký a neostrý význam.¹

Podle sociologické definice je rodina skupina osob navzájem spjatých pokrevními svazky, manželstvím nebo adoptí, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí.

Velký sociologický slovník vymezuje rodinu jako „původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci“ s hlavními funkcemi reprodukce, výchovy, socializace a přenosu kulturních vzorů.

Dle J. Jandourka je rodina „formou dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti.“

Josef Výrost definuje rodinu jako: „nejuniverzálnějším socializačním činitelem, který poskytuje jedinci identifikační vzory, seznamuje ho s předpokládaným chováním pro mužskou a ženskou roli. Učí jedince chování a umožňuje mu získání dovedností v rámci rodiny. Poskytuje mu společensky žádoucí normy.“¹³

Vymezení rodiny:

Základní-skládá se pouze z otce, matky a dětí, kteří žijí pohromadě.

Rozšířená- zahrnuje kromě členů základní rodiny také další příbuzné, jako prarodiče, strýce, tety, bratrance, sestřenice atd.

Orientační- je taková rodina, ve které se daný jedinec narodil

Rozmnožující- se rozumí nová rodina, kterou dvojice zakládá novým manželstvím. (Jiřina Máchová) Český právní řád rodinu nebo její členy obecně neurčuje. Zvláštní zákon o rodině také žádnou definici neobsahuje, o jejím vzniku pojednává pouze v souvislosti s uzavřením manželství, jehož účelem je právě založení rodiny.¹³

Deklarace práv dítěte, přijatá VS OSN 20. listopadu 1959 a Úmluva o právech dítěte přijatá v roce 1989, deklarují rodinu jako základní jednotku společnosti a přirozené prostředí pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, která musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla plnit svou úlohu.¹⁴

3.2. Funkce rodiny

Rodina zajišťuje své členy ekonomicky, poskytuje jim vzdělání a péči ve stáří a nemoci. Rodina je samozřejmým prostředím. Koncem 19. století začínal tradiční funkce rodiny přebírat vznikající sociální stát. V této době má rodina v naší civilizaci nejvýznamnější tyto funkce: ekonomickou podporu svých členů, vychovávání potomků a vztahovou podporu lidí. Ve výchově a vztazích rodinu nic a nikdo nenahradí. V těchto ohledech je rodina nenahraditelná. Děti vychovávané v ústavech mají ve všech sledovaných znacích horší výsledky. Více než polovina dětí, které opustí dětské domovy nebo jiné zařízení, spáchá v době rok od opuštění těchto domovů a ústavů nějaký trestný čin. Čím je dítě mladší, tím jsou nepříznivé účinky dlouhodobého pobytu v domově nebo ústavu silnější. Česká republika je bohužel stále na prvním místě v Evropě v počtu dětí ve věku od narození do tří let v ústavech. V ústavním zařízení vyrůstá v ČR zhruba 23 tisíc dětí. Pro malé děti představují již tři měsíce strávené v ústavním prostředí velké trauma s dlouhodobými následky (Mulheir, Browne, 2007). Život bez partnera během dospělosti se stává stále častěji a je to pro populaci velice znepokojivé. Život bez partnera u mladších lidí souvisí s nepříjemnými, někdy velice bouřlivými rozchody a rozvody, kdy většinou zůstává žena jako samoživitelka. Někteří z nich si již dalšího partnera nedokážou a někdy ani nechtějí najít. Osobní svoboda bývá pro některé mnohdy větší hodnota než dlouhodobí vztah. Osaměle žijící mívají horší úroveň psychického i tělesného zdraví a kratší život. Tímto se potvrzuje, že člověk potřebuje žít v pospolitosti a pro děti i dospělé je velice důležitá rodina!¹ Děti bez příznivých podmínek pro vývoj můžeme považovat za ohrožené, neboť je pravděpodobné, že bude ovlivněno jejich sociální fungování i v dospělosti. Budou u nich častěji projevy sociálního selhání.

Dostatečně dobře fungující rodina je ideál, k němuž má směřovat podpora rodiny.

3.3. Historie rodiny

V tomto ohledu se objevují pojmy tradiční a moderní rodina. Z hlediska historické demografie se za hlavní rozdíly mezi těmito typy rodiny považují míra porodnosti, mortality a dále existence velmi rozšířené regulace porodnosti v moderní společnosti. Tento rozdíl bývá považován za kardinální, protože jako jediný dokáže vypovídat i o morálních normách, náboženství, postoji k životu a o určitých představách životního standardu.

V historickém bádání se hovoří do období průmyslové revoluce o tzv. tradiční či předindustriální nebo také stavovské rodině.¹³

V období před průmyslovou revolucí se o rodině pojednává jako o umělém a nepříliš vhodném pojmu. Častěji byl používán pojem domácnost, do kterého se řadili veškeré osoby v domě. K čeledínům měl hospodář stejný vztah jako ke svým pokrevním příbuzným. V jistém ohledu zahrnovali čeledíny do rodiny a byli součástí domácnosti.

Pro tradiční rodinu je také typické, že více než moderní rodina působila jako ekonomická jednotka. Uvádí se dva modely rodin. Dle historie se dá rodina rozlišit na počátku 16. století na model rodiny severozápadní a model rodiny jihovýchodní (J.Hajnal 1965). Pro Čechy a velkou část Moravy patřil severozápadní model, kde bylo několik typických znaků: malý počet členů rodiny (4-5 osob), relativně vysoký věk vstupu do manželství (25-26let), nižší míra pokrevního příbuzenství v rodině, 10-15% neprovdaných žen a neženatých mužů, jelikož nevlastnili půdu a proto nemohli uzavřít sňatek, aby se mohli usadit a měli zajištěnu obživu, dědické právo (dědil jen prvorozený syn, který musel vyplatit sourozence a matku a ti museli opustit dům).

Jiné znaky měl oproti tomu jihovýchodní model: mnohočlenné rodiny, sňatkový věk velice nízký (20-21 let), vysoká sňatečnost, výlučnost patrilineárního principu tvoření rodiny, soužití dvou manželských párů pod jednou střechou velice běžné, dědické právo (sourozenci zůstávali na statku, fungovala velkorodina, jen sestry se vyvdávaly jinam).¹³

Historie těchto dvou modelů byla mezi širokou veřejností přijata. Po tradiční formě rodiny nastal v této oblasti velký vývoj. V období od 16. do 19. století se předmoderními formami rodin zabýval L. Stone a vymezil další fáze vývoje rodiny k rodině moderní. V první fázi popsal rodinu jako malou, udržující intenzivní kontakty s celou komunitou. V

rodině se neudržovala citová blízkost než příbuzenské a sousedské svazky. Rodina v této fázi plnila ekonomickou funkci a byla zárukou přežití. Sňatky byly uzavírány především z majetkových důvodů. Druhá fáze byla popsána jako přechodná. Existovala spíše jen ve vyšších vrstvách a traduje se na přelomu 17. a 18. Století. Velký a zároveň hlavní důraz začal být kladen na mateřskou lásku a na přirozenou autoritu otce.¹³ Třetí fáze se popisuje již od 19. století a vlastně přetrvává až do dnešní doby. Tato fáze je velice blízko spjata s city, svobodným výběrem partnera, důrazem na soukromí a uzavřeností vůči okolí. Ve 20. století se rapidně zvýšil počet domácností a tak se průměrný počet osob v jedné domácnosti snížil na 2 členy, což vedlo k zmenšování rodin.¹³

V moderním světě dochází v průběhu několika posledních desetiletí k řadě proměn. Česká rodina se díky těmto procesům a proměnám přeměnila z tradiční rodiny na rodinu moderní. Změnili se role mužů a žen a na základě toho i ekonomická funkce rodiny. V rodinách dochází k velkému tlaku faktorů, jako je trh práce apod.. To je příčinou vývoje jiných životních stylů. Lidé bez rodinných závazků se mohou více svobodně rozhodovat. Dochází k odkladu vstupu do manželství, založení rodin a vzrůstá počet narozených dětí svobodným matkám. Příčiny proměn se uvádějí změny životních hodnot, rozrůžňování životních stylů, nárůst nejistoty v ekonomice a vývoj podmínek pro mladé rodiny (socioložky J.Chaloupková, P.Šalamounová).¹³

3.4. Rodinné právo

Rodinné právo je soubor právních norem upravujících osobní a majetkové vztahy mezi členy rodiny. Pramen českého rodinného práva byl v zákonu o rodině. Od 1. ledna 2014 je rodinné právo zahrnuto v novém občanském zákoníku. Řadí se mezi soukromé právo, které se vydělilo z práva občanského. Rodinné právo je souhrn norem, které upravují vztahy osobní povahy a s nimi spojené vztahy majetkové. Stále silnější intervence se přikládá na veřejnou moc potřebnou pro ochranu dětí. Do principů rodinného práva zařazujeme blaho dítěte, rovnost subjektů rodinného práva a vzájemnou pomoc.

Založení rodiny a řádná výchova dětí je předpokladem manželství. Oba z manželů mají stejné povinnosti, ale na straně druhé i stejné práva. Měli by vytvářet zdravé rodinné prostředí. Mají rodičovskou zodpovědnost, kterou se rozumí práva a povinnosti při péči o děti, do které se zahrnuje péče o jeho zdraví, zastupování dítěte a správa jeho majetku. Velice důležitý je pro děti tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Tato zodpovědnost

může být rozhodnutím soudu odebrána. Rodiče mají vůči svým dětem také vyživovací povinnost, která zajišťuje výživu a životní úroveň dítěte. Tato povinnost platí i recipročně (děti mají též povinnost k rodičům).

I děti mají svá práva a povinnosti. Mají právo nebýt odděleni od rodiny, na vlastní názor a svobodu a právo na život a jméno, soukromí a ochranu cti a pověsti a být živeno. Naopak tomuto má i své povinnosti ctít a respektovat rodiče, pomáhat. Později i přispívat na domácnost a na životní úroveň rodičů ve stáří.⁸

3.5. Patologické jevy v rodině

Často se můžeme setkat s rodinami, kde není dítě vychovááno s láskou, ale dokonce trpí nebo je týráno. Z hlediska norem chování, je v těchto případech nutné zabývat se příčinami. Příčiny obvykle vedou k odchylkám chování rodičů a poté k nežádoucím jevům v rodině. Můžeme je hledat v jejich osobnosti, vlastním vývoji nebo v kulturních a sociálních podmínkách, ve kterých rodina žije. Rodič může trpět jakoukoliv poruchou, kdy není schopen vytvořit si vztah k dítěti. Podstatným činitelem může být i vlastní zkušenost z dětství, jednoho nebo obou rodičů. Rodina může být zdrojem vzniku psychických zátěží.⁴

Sociálně patologický jev je takové chování jedince, které se dá charakterizovat nedodržováním nebo porušováním sociálních norem, zákonů, předpisů, etických hodnot a především nezdravým životním stylem. Vede k poškozování zdraví jedince, prostředí a směřuje k poruchám a deformacím.^{4,15}

3.6 . Poruchy ve výchově, funkce rodinného prostředí

Z různých důvodů rodiče nemohou, nejsou schopni nebo nechtějí konat to, co je potřebné pro vývoj dítěte. Tyto poruchy jsou označovány jako poruchy rodičovství. Pokud se rodiče o své děti nemohou starat, důvody mohou spočívat například v nepříznivých přírodních situacích (př. katastrofa), v poruchách společnosti (válka) nebo z důvodu narušení rodiny (nemoc, úmrtí, nepříznivý stav). Neumějí či nedovedou se rodiče starat v situacích, kdy nejsou schopni zabezpečit přiměřený vývoj a základní potřeby z důvodu své vlastní nezralosti, je bráněno druhým rodičem nebo se rozvádějí či jsou rozvedeni. V případě, kdy se rodiče starat nechtějí, příčiny spočívají v poruchách osobností a nejsou

plněny rodičovské povinnosti. Také může nastat situace, kdy se rodiče o děti starají nadměrně. Důsledkem může být nerespektování druhých a nepřipravenost na vlastní život.

Z hlediska společnosti plní rodina řadu funkcí. Pokud nejsou plněny, mohou se stát zdrojem negativního vývoje, poruch chování, vzniku a rozvoje sociálně patologických jevů. V takovém případě se mluví o dysfunkční či afunkční rodině. Ve funkční rodině je zajištěn dobrý vývoj dítěte. V problémové rodině zaznamenáváme poruchy některých funkcí, které neohrožují vážně rodinu a vývoj dítěte. Dysfunkční rodina má vážné poruchy některých nebo všech funkcí, které ohrožují rodinu jako celek a zvláště vývoj a prospěch dítěte. Afunkční rodina má poruchy velkého rázu. Tato rodina přestává plnit svůj úkol a závažným způsobem škodí a ohrožuje dítě v samotné existenci. Jediným řešením je umístit dítě do tzv. náhradní rodiny.¹⁶

4.Sociální politika

4.1. Sociální politika

Sociální politika je jednání státu a dalších subjektů sociální politiky, kdy jejich cílem je pozitivně ovlivnit životní podmínky lidí. Z druhé stránky je sociální politika vnímána jako systém a soubor opatření, aktivit a nástrojů, jejichž cílem je reakce na nepříznivé sociální jevy, jako jsou nemoc, invalidita, stáří, nezaměstnanost a chudoba. V praxi jde o ucelený systém sociálních dávek, zdravotního a sociálního pojištění. Vytváření vhodných podmínek života všem občanům nebo alespoň jejich většině je cílem sociální politiky.¹⁷ Každý z nás se nějakým způsobem účastní sociální politiky, spoluvytváří ji, ať už jde o něj samého, život jeho rodiny nebo život společnosti. Hlavním cílem je čelit sociálním a ekonomickým ohrožením, s nimiž se lidé ve svém životě setkávají. Je důležité vytvářet příznivé podmínky pro rozvoj jednotlivců a sociálních skupin. Do složek sociální politiky patří a jako jádro problematiky považujeme práci a zaměstnanost, sociální dávky, sociální péči, podporu, pomoc, ale také rodinnou politiku, svépomocná a zájmová sdružení a organizace, obec a regiony jakožto subjekty sociální politiky a distribuci placené a neplacené práce.

Setkáváme se také s rozlišováním aktivní a pasivní sociální politiky. Aktivní sociální politika se pokouší o předcházení vzniku sociálních problémů a ovlivňovat příčiny

sociálních problémů. Lze toho dosáhnout především systémovou změnou sociální politiky, ale také intervencí. Pasivní sociální politika pouze zmírňuje jejich následky a je zaměřena na řešení již vzniklých sociálních problémů. Pasivní sociální politika je vždy intervencionalistická.

Politika je procesem řízeného ovlivňování jednání jedinců a institucí. Od rozhodnutí k realizaci bývá dlouhá cesta. Nejde o to, jen se nějak rozhodnout, ale i o to, vytvořit příznivé podmínky pro realizaci rozhodnutí. Ty mohou být legislativní, finanční, institucionální i výchovné a propagační. Život nám přináší spoustu nechtěných a nečekaných důsledků našich činů. Nejinak je tomu i v sociální politice.

Sociální politika zahrnuje své principy. Prvním principem je spravedlnost. Rovnost příjmů, jako záruka společenského souladu, zásada rovnosti příležitostí. Princip solidarity lze rozdělit na dobrovolnou či vynucenou. Dobrovolná je realizována prostřednictvím různých nestátních organizací, nadací a charit. Vynucená je realizována státními institucemi a financována z daní a veřejného pojištění. Tento typ solidarity je základem státní sociální politiky. Dle principu subsidiarity jsme povinni nejdříve pomoci sobě. Pokud nemáme tuto možnost, musí pomoci rodina či společnost. Na posledním místě je vyzván k pomoci stát. V demokratickém systému se občané zúčastňují rozhodování o opatřeních sociální politiky - princip participace.⁶

Sociální politika má také své důležité funkce. Ochranná funkce spočívá v řešení nepříznivých situací, které již vznikly a odstranění negativních důsledků. Předcházet rizikovým situacím sleduje funkce preventivní. Snahou podporovat žádoucí jednání skupin a jednotlivců se zabývá funkce stimulační. Homogenizační funkce se snaží o zmenšování společenské nerovnosti ve společnosti. Nejvýznamnější funkcí sociální politiky je funkce přerozdělovací, která se uskutečňuje výběrem daní a rozdělováním dávek a důchodů. V každé zemi je více typů sociální politiky. Každý ze států je něčím charakteristický.

Cílová skupina sociální politiky jsou lidé, kteří nejsou schopni zabezpečit sebe a ty za které jsou zodpovědní.¹⁸

4.2 . Nástroje, principy a funkce sociální politiky

Základem pro uplatnění sociální politiky jsou právní normy. Právo má zde normativní povahu, definuje podmínky činností a vzájemných vztahů jednotlivců a institucí. Právní ochrana občanských a lidských práv se v každé zemi liší. Velice záleží na

tom, do jaké míry se ústava a další zákony věnují tzv. sociálním právům. O bezprostřední souvislost jde především u pracovního a zdravotního práva a práva sociálního zabezpečení. Důležitost je kladena na právní úpravu postavení neziskových veřejně prospěšných a svépomocných organizací. Správní právo reguluje činnost institucí státní a veřejné správy a jejich vztahy k občanům.⁶

Opatření, která ovlivňují získávání a přerozdělování zdrojů tak, aby bylo dosaženo určeného cíle řadíme k ekonomickým nástrojům sociální politiky. Mezi nejhlavnější řadíme sociální zabezpečení. Potřeba sociálního bezpečí, snaha vyhnout se situacím ohrožujícím sociální a individuální existenci. Politika sociálního zabezpečení ovlivňuje jednání jednotlivců i institucí s cílem kompenzovat nepříznivé finanční a i sociální následky životních událostí a okolností, ohrožujících uznaná sociální práva. Vytváří příznivé, rozvoj stimuluje životní podmínky. Soustavy sociálního zabezpečení jsou financovány buď z veřejných fondů, daní nebo z pojišťovacích fondů (pojistné splátky pojištěnců). Sociální zabezpečení je realizováno výplatou sociálních dávek nebo poskytováním sociálních služeb. Existují dva typy sociálních dávek. Dávky, které nahrazují výdělek v situaci, kdy není primární výdělek poskytován (nemoc, nezaměstnanost, důchod) a dávky doplňující příjem (péče o děti, lékařská péče).

Poskytnout jedinci či rodině ochranu a podporu v životních situacích, které si to vyžadují, je základní funkcí sociálního zabezpečení. Soustava sociálního zabezpečení se skládá ze sociálního pojištění, sociální podpory a sociální pomoci.

Sociální pojištění zabezpečuje jedince a jeho rodinné příslušníky při výskytu životních událostí, které může předpokládat a proti kterým je pojištěn (nemoc, invalidita, stáří). Členíme povinné pojištění (státem sledované) a soukromé pojištění (spoření, doplňkové pojištění).

Státní sociální podpora je vázána na sociální situace, na něž nebývá možné se předem připravit (mateřství, rodinné krize, partnerské rozvraty). Sociální podpora není vázána na odvody příspěvků z pracovního příjmu jako sociální pojištění. Sociální podpora je postavena na univerzálním občanském principu (každý občan v dané životní situaci) nebo na principu potřebnosti.

Pokud nejsou k dispozici zdroje, které by mohli jedinci nebo rodině pomoci, uplatňuje se sociální pomoc. Poskytuje se ve formách peněžitých dávek nebo služeb.

U nás dosud neznámý prostředek formování a realizace sociální politiky je veřejné slyšení. Prostřednictvím veřejného slyšení předkládají úřady a instituce dokumentaci toho, jak byly vynaloženy prostředky z veřejných zdrojů.

Sociální programy zahrnují stanovení cílů a cest jejich dosažení. Jsou výrazem cílového zaměření aktivit sociálních aktérů a potřeby stimulace, koordinace a vyhodnocování důsledků realizace těchto aktivit. Realizaci programu má předcházet analýza problémů, diskuse sociálních aktérů, analýza nákladů, přínos realizace a odhad jeho přijatelnosti pro danou populaci.

Dále jsou to i nátlakové akce a hromadné sdělovací prostředky.⁶

4.3 . Aktéři a objekty sociální politiky

Aktéři (subjekty) řídí a vymezují sociální politiku. Významným a důležitým aktérem je stát, který deleguje pravomoci na úroveň krajů či obcí. Dalšími pak územně správní celky (kraje a obce). Nestátními aktéry jsou zaměstnavatelé, svazy a odborové organizace zaměstnanců. Dalšími aktéry sociální politiky mohou být místní komunity, církve a neziskové nevládní organizace. Významnými aktéry jsou také mezinárodní organizace (EU, UNICEF).¹⁷

Stát jako aktér sociální politiky určuje prostor pro působení ostatních subjektů. Sociální politika státu je realizována mocí zákonodárnou a výkonnou. Legislativní rámec a koncepci sociální politiky tvoří parlament. Za realizaci sociální politiky zodpovídají vláda a správní orgány. V České republice za sociální politiku zodpovídá Ministerstvo práce a sociálních věcí.¹⁷

K formování a uplatňování sociální politiky se účastní celá řada subjektů. Jde o role aktivních tvůrců, realizátorů nebo pasivních tvůrců, konzumentů. Jednotlivým aktérům, můžeme přidělit typické (charakterní) role. **Občan** bývá často bezradný. Zákonům, s nimiž není seznámen a institucím nerozumí. Jako jedinec nemůže ovlivnit podobu sociální politiky. **Rodina** přebírá starost o děti, o staré, nemocné a invalidní. Většina pečovatelských rolí připadá ženám. „Dělbá práce“ mezi rodinou a dalšími institucemi je velmi proměnlivá. **Sousedství** je v tradiční společnosti významná výpomoc. **Církev** ve své činnosti věnuje pozornost duchovní službě a charitativní péči. **Specializované instituce** se specializují na poskytování vymezeného okruhu sociálních, zdravotních, vzdělávacích aj. služeb. Mohou to být soukromé firmy, instituce veřejného sektoru i instituce smíšeného

typu. *Neziskové organizace* regulují svou činnost k uspokojování veřejného zájmu. Tyto organizace mohou být svépomocné (pomáhají si navzájem) a veřejně prospěšné (pomáhají jiným občanům). *Stát* je profesionálním aparátem ovládající určité území. Autoritou zajišťuje právo a možnost užít přinucení. Zákonomádná, výkonná i soudní státní moc se podílejí na realizaci a formování sociální politiky. Úředníci státní správy mohou ovlivňovat podobu a zejména způsob realizace sociálních politik. Veřejná správa zajišťuje záležitosti týkající se veřejného zájmu.⁶

Objekty sociální politiky jsou všichni ti, kteří z ní mají prospěch. Podle cílových skupin lze vymezit tři formy objektů sociální politiky. První skupinou jsou chudí. Státní pomoc je určena pro ty, kterým se nedaří uspět na trhu práce. Má jim vytvořit takové podmínky, které brání jejich vyloučení ze společnosti a motivovat k návratu na trh práce. V současné době je pomoc realizována pomocí dávek sociální pomoci. Druhou skupinou jsou pracující. Přístup je založen na systému sociálního pojištění. Hlavním cílem je náhrada příjmu v případě jeho ztráty. Třetí skupinu tvoří občané. V systému sociálního zabezpečení je občan zabezpečován formou dávek, které jsou určeny určitým sociálním skupinám, např. rodinám s dětmi. Důležitým a podstatným rysem tohoto systému je všeobecný přístup ke vzdělání, zdravotní péči a sociálnímu bydlení.¹⁷

4.4 . Systém sociálního zabezpečení v České republice s ohledem na zabezpečení rodin

Systém sociálního zabezpečení se skládá ze sociálního pojištění, státní sociální podpory a sociální pomoci. Sociální pojištění je část mzdy zaměstnanců, respektive příjmů osob samostatně výdělečně činných, z nichž se hradí jejich nemocenské pojištění, důchodové pojištění, ale i pojistné na sociální zabezpečení (jde o příspěvek na státní politiku zaměstnanosti). U zaměstnanců hradí větší část ze sociálního pojištění zaměstnavatelé.¹⁹ Z nemocenského pojištění zaměstnanců se poskytují 4 dávky nemocenské podpora při ošetřování člena rodiny, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství, peněžitá pomoc v mateřství.

Důchodové pojištění je součástí pojistného na sociální zabezpečení. Ze základního důchodového pojištění se poskytuje starobní důchod (zahrnuje řádný, poměrný, předčasný a další varianty starobního důchodu), invalidní, vdovský a vdovecký, a sirotčí důchod.

Hospodářská a sociální politika usiluje o rovnováhu mezi nabídkou a poptávkou po pracovních místech, využití pracovních sil produktivním způsobem, zajištění práva občanů.^{20,9}

Sociální pojištění nemá žádné specifikum vůči rodinám.

Státní sociální podpora má za úkol předcházet nepříznivým sociálním situacím jedinců ve státě definovaných demografických skupinách. Státní sociální podpora je tvořena systémem státních dávek určených především rodinám s nezaopatřenými dětmi. Všechny dávky státní sociální podpory mají obligatorní charakter, hlavním kritériem pro přiznání některých z nich je příjmová situace rodiny.²¹ Státní sociální podpora je soubor sociálních dávek, které jsou financovány ze státního rozpočtu, kterým se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích, stanovených v zákoně. Náklady na dávky státní sociální podpory v celém rozsahu nese stát.²² Státní sociální podporou se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích. Státní sociální podpora se ve stanovených případech poskytuje v závislosti na výši příjmu. Náklady na státní sociální podporu hradí stát. Státní sociální podpora je zejména účinná a dostatečná pro „normální“ nikoliv pro rodiny s výskytem patologických jevů.¹⁰

Státní sociální pomoc je jednou ze součástí systému státního sociálního zabezpečení a má řešit situace, kdy jsou ohrožena práva občana nebo když se člověk nachází v hmotné nebo sociální nouzi. V České republice existují dva typy dávek sociální péče – dávky v hmotné nouzi a dávky sociální péče. Dávky v hmotné nouzi jsou moderní formou pomoci státu osobám, které mají nedostatečné příjmy, a nemohou si zajistit uspokojení základních potřeb sami. Vyplácení sociálních dávek v hmotné nouzi je jedním ze způsobů boje státu proti sociálnímu vyloučení svých občanů. Zároveň by měl systém člověka motivovat ke snaze postarat se o sebe sám a vychází z principu, že by se pracující člověk měl mít lépe než člověk, který se práci vyhýbá. Stát vyplácí tři typy dávek v hmotné nouzi - jsou to: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, dávky mimořádné okamžité pomoci. Dávky sociální péče jsou vedle dávek v hmotné nouzi druhým pilířem státní sociální pomoci. Mezi dávky sociální péče tak patří: příspěvek pro zdravotně postižené, příspěvek na péči.²³

Státní sociální pomoc je účinná a efektivní při řešení sociálně politických problémů, zejména v rodinách s patologickými prvky.

4.5. Vymezení rámce sociální pomoci v České republice v současnosti

K tomuto tématu se vztahují dva zákony. Jedním je zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách (dále jen zákon), aktuální znění č.401/2012 Sb. zákon upravující podmínky poskytování pomoci fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb. Novým způsobem řeší pomoc a ochranu těmto osobám, kteří jsou ve společnosti nějakým způsobem znevýhodněni a nebo se ocitli ve špatné životní situaci. Zákon přinesl rozšířenou nabídku služeb, ve smyslu, že existují v současném systému rozliční poskytovatelé, nejen, jak tomu bylo dříve, specializované organizace (ústavy, domovy), ale zvláštní organizace „rodinného typu“ (např. Klokánek). Současným trendem je předcházet umístování klientů do ústavního zařízení a preferuje se organizace zajišťující služby rodinného typu. Určuje systém kvality poskytovatelů sociálních služeb, který zaručuje určitý standard poskytování služeb. Všichni poskytovatelé musí být zapsaní v registru, který je přístupný na stránkách MPSV. Poskytovatelé podléhají kontrolám a inspekcím. Zákon apeluje na lidská práva a svobodu, zachování lidské důstojnosti a vyžaduje, aby poskytnutá pomoc byla na takové úrovni, kdy nebude vytvářet závislost na sociálních službách.

Podle tohoto zákona č.108/2006 Sb. se rozumí sociální službou: „Činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona zajišťující pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení“.⁹

Ti, kteří potřebují pomoc v nepříznivé fázi svého života jsou senioři, postižení, nezaměstnaní, senioři, děti, mládež, ale i matky a rodiny s dětmi. Může jít například o tyto sociální služby: pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy, pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, pomoc při zajištění bydlení, pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační

činnosti, poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů.²⁴

Základní zásadou zákona je, že: každá osoba má nárok na bezplatné poskytnutí základního sociálního poradenství o možnostech řešení nepříznivé sociální situace nebo jeho předcházení.⁹

Poskytovateli těchto sociálních služeb za předpokladu splnění podmínek stanovených v zákoně mohou být územní samosprávné celky, jimi zřizované právnické osoby, fyzické osoby, ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu. K základním druhům a formám sociálních služeb patří sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Sociální služby lze poskytovat jen na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb.

Ministerstvo: řídí a kontroluje výkon státní správy v oblasti sociálních služeb, zpracovává střednědobý národní plán rozvoje sociálních služeb za účasti krajů, zástupců poskytovatelů sociálních služeb a zástupců osob, kterým jsou poskytovány sociální služby a spolupracuje s Ministerstvem vnitra při optimalizaci dostupnosti místních veřejných služeb.⁹

4.6. Charakteristika sociální péče

Bez sociální péče, pomoci a služby by se v dnešní době neobešla velká část obyvatelstva. Došlo by k vyloučení obyvatel ze společnosti. Sociální činnost zajišťuje občanům pomocnou ruku v nepříznivých životních situacích a snaží se o zlepšení životní kvality. Pokud jsou nedostačující služby poskytnuté tzv. terénním způsobem v prostředí blízkém člověku, musí nastoupit služba pobytové formy. Zákon udává ústavou vymezené základní práva osob, kteří nejsou schopni tyto práva sami uplatnit.

Sociální služby se dají dělit dle cílových skupin, kdy se některé služby mohou prolínat a být cíleny na více uživatelů. Takové rozdělení popsal ve své knize „Sociální služby“ Oldřich Matoušek. Vyčleněny byly tyto skupiny služeb: služby pro nezaměstnané a reagující na chudobu a bezdomovectví, služby pro seniory, služby pro etnické menšiny, služby pro uprchlíky, služby pro lidi s postižením, služby pro občany, služby pro lidi se závislostmi, služby reagující na krize a služby pro lidi trpící duševními nemocemi, služby pro rizikové děti a mládež a služby pro děti a rodiny.

Zviditelnění si zaslouží služby pro rodiny a děti. V obcích s rozšířenou působností jsou oddělení sociálně právní ochrany dětí spadající pod péči státními orgány. Nejmenším dětem je poskytována ústavní výchova v kojeneckých ústavech a od 3 do 18 let v dětských domovech. Pro plnoleté děti, které opustí dětský domov, není vůbec jednoduché zapojit se do běžného života. Je možné se uchýlit do domovů na půli cesty, kde mohou zůstat rok. Za tuto dobu se musí zapojit do běžného života, najít si bydlení a zaměstnání. Jednou z možností pro děti vyžadující okamžitou pomoc provozuje nestátní organizace. Například právě Klokánek Fondu ohrožených dětí. Ale i tak nadále mnoho dětí v České Republice končí v ústavní péči, ač přes velkou snahu o zjednodušení procesu pro pěstounskou péči. K těmto službám patří také azylové domy pro matky s dětmi a psychologická pomoc dětským obětem nevhodného zacházení. Nestátní organizace v České Republice zkoušejí tzv. sanace rodiny, kdy do rodin docházejí školení dobrovolníci, kteří pomáhají a učí rodiny zvládat domácí provoz a výchovu dětí.^{3,25}

Podle Oldřicha Matouška v České Republice chybí např.: poradny a specialisté pro celé rodiny, pro rodiny, které jsou v rozvodovém řízení, nebo rozvodová terapie.²⁵

5.Vývoj Fondu ohrožených dětí

5.1. Pohled do minulosti (založení a poslání)

Fond ohrožených dětí je občanské sdružení na pomoc týraným, zanedbávaným, zneužívaným, opuštěným nebo jinak sociálně ohroženým dětem, s působností na celém území České republiky.²⁶ Toto občanské sdružení bylo založeno již v roce 1990 a je registrováno u Ministerstva vnitra České republiky pod č.j. VSP/1-198/90-R, IČ:00499277.

Fond ohrožených dětí (dále FOD) je občanským sdružením sdružujícím občany a kolektivy, kteří chtějí pomoci dětem, jež vyrůstají mimo vlastní rodinu v dětských domovech a jiných ústavech či náhradní rodinné péči nebo jejichž vývoj je ohrožen v důsledku nevyhovujícího rodinného prostředí či jinak.

Jako pověřená osoba vykonává na základě pověření MPSV sociálně-právní ochranu: vyhledává týrané, zneužívané, zanedbávané i jinak sociálně ohrožené děti a poskytuje jim podle potřeby potřebnou pomoc, zřizuje a provozuje zařízení pro děti

vyžadující okamžitou pomoc, vykonává další činnosti zaměřené na ochranu dětí před škodlivými vlivy.

Všestranně podporuje rozvoj náhradní rodinné péče, zejména pěstounské péče u dětí, pro které se obtížně hledá náhradní rodina: vyhledáváním vhodných náhradních rodin, informováním veřejnosti o těchto dětech, zřizováním a spravováním objektů (bytů, domů) pro rodiny pěstounů, poradenskou a hmotnou pomocí náhradním rodinám, pro něž mimo jiné pořádá kulturně-výchovné, vzdělávací, sportovní a rekreační akce a zajišťováním výměny zkušeností mezi náhradními rodinami v průběhu společných akcí.

Pomáhá při vřazování do společnosti dětem, které po dosažení zletilosti odcházejí z dětských domovů a jiných zařízení náhradní výchovné péče a zřizuje pro ně azylové byty a ubytovny s navazující poradenskou a sociální pomocí.

Spolupracuje se státními orgány, organizacemi a institucemi, které se zabývají otázkami dětí a mládeže, upozorňuje je na nedostatky a problémy v této oblasti a navrhuje vhodná řešení včetně změn v legislativě a stávající praxi, členové FOD aktivně signalizují příslušným státním orgánům konkrétní případy zanedbávaných či týraných dětí, mají-li o tomto poznatky.

Prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků informuje o těchto otázkách, problémech a možnostech nápravy veřejnost a realizuje i další osvětové akce týkající se ochrany ohrožených dětí. Získává a vyměňuje zkušenosti z oblasti péče o děti a mládež se zahraničními a mezinárodními organizacemi.

Úkoly a cíle FOD při ochraně ohrožených dětí zajišťují v místech a regionech pracoviště FOD, jimiž jsou pobočky, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a azylové domy pro rodiny s dětmi a pro mládež odcházející po dosažení zletilosti z ústavní výchovy, popř. z náhradních či vlastních rodin.²⁷ První klokánek byl otevřen v Žatci v září 2000.

5.2. Charakteristika a současná péče

Hlavní směry činnosti jsou pomoc dětem týraným i jinak sociálně ohroženým, se zaměřením na terénní sociální práci a sanaci rodin, provoz krizové linky pro matky, které tají těhotenství a porod, vyhledávání náhradních rodin pro obtížně umístitelné děti, Klokánek-rodinná péče místo ústavní výchovy, provoz azylových domů pro rodiny s dětmi

a mládež bez domova, poradenská a hmotná pomoc náhradním i potřebným vlastním rodinám a osvěta a snaha o zlepšení legislativy a praxe na úseku ochrany dětí.²⁶

Pobočky FOD vykonávají v místech a regionech sociálně-právní ochranu i další činnosti směřující k ochraně sociálně ohrožených dětí a plnění cílů a poslání FOD. Jejich hlavním úkolem je terénní sociální práce. Pověření pracovníci poboček si mohou k plnění svých úkolů vytvářet týmy dobrovolných, kteří skýtají záruku kvalitní práce ve prospěch ohrožených dětí. Pobočky zřizuje, ruší a jejich činnost řídí a kontroluje předsednictvo FOD.

Azylové domy FOD poskytují přechodné ubytování na nezbytnou dobu a sociální pomoc a podporu rodinám s dětmi ohroženými bytovou nouzí nebo domácím násilím, jakož i dětem odcházejícím po dosažení zletilosti z dětských domovů a jiných ústavů nebo v případě potřeby z náhradních či vlastních rodin, které nemají jinou možnost vhodného bydlení. Azylové domy zřizuje, ruší a jejich činnost řídí a kontroluje předsednictvo FOD.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc provozovaná pod názvem Klokánek v bytech FOD nebo v bytech zaměstnanců FOD poskytují neodkladnou rodinnou péči týraným, zanedbávaným, zneužívaným či jinak ohroženým dětem, které nemohou zůstat ve vlastním rodinném prostředí nebo o které nemůže vlastní rodina dočasně pečovat, a to až do doby, než se mohou vrátit domů nebo než je pro ně nalezena náhradní rodina či jiné vhodné řešení. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc zřizuje, ruší a jejich činnost řídí a kontroluje předsednictvo FOD.²⁷

Nyní má FOD k dispozici 23 klokánek se střídavou péčí dvou „týdenních tet“ a 19 „Rodinných klokánek“ provozované v bytech, rodinných domech se zahradou – „tet“ a „strýců“. Klokánky mají pověření MPSV jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, proto mohou přijímat děti na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí (předběžné opatření nebo rozsudek), žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí i na základě žádosti samotného dítěte či osoby, která malé dítě nalezne opuštěné nebo v jiné krizové situaci.²⁸ V tomto případě mohou být děti umístěny i bez souhlasu rodičů. Klokánky mají nepřetržitý provoz, proto mohou kdykoliv přijmout i novorozence, jejichž matka tají těhotenství a porodí mimo zdravotnické zařízení.

Obrázek 1. Přehled Klokánků v ČR

Zdroj: <http://www.fod.cz/stranky/klokaneek/prehled.htm>

Podle § 46 odst. 2 zákona o rodině má rodinná péče v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc přednost před ústavní výchovou.⁸

5.3. Klokánek

Klokánek je projekt občanského sdružení Fondu ohrožených dětí. Nabízí dětem a mládeži rodinnou péči místo péče ústavní, po dobu kdy se nemohou vrátit do své rodiny. Tato rodinná péče je také poskytována dětem a mládeži pokud pro ně není nalezena trvalá náhradní rodinná péče, např.: osvojení, pěstounská péče, svěření do výchovy třetí osoby).

Klokánky mají pověření MPSV jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, proto mohou přijímat děti na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí (předběžné opatření nebo rozsudek), žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí i na základě žádosti samotného dítěte či osoby, která malé dítě nalezne opuštěné nebo v jiné krizové situaci.²⁸ V některých případech mohou v Klokánku děti zůstat, i pokud s tím rodiče nesouhlasí až do doby, než příslušný soud rozhodne o předběžném opatření. Z velké většiny jsou děti přijímány z důvodu zanedbávání, domácího násilí, neschopnosti zajistit řádnou péči, týrání, zneužívání, bytové důvody. Důvodem může být i hospitalizování rodiče, který děti vychovává sám a také svěření dítěte za účelem nalezení náhradní rodinné péče.

Klokánky mají velkou výhodu, kterou je nepřetržitý provoz, kdy mohou v jakoukoliv denní či noční dobu přijmout děti, či novorozence.

Podle § 46 odst. 2 zákona o rodině má rodinná péče v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc přednost před ústavní výchovou.⁸

V září roku 2000 byl v Žatci úspěšně otevřen jeden z prvních Klokánků. Nyní se Klokánky mohou pyšnit s cca 320 místy v celé České Republice. Klokánky provozují buď rodinnou péči v bytech s tetami nebo strýci, kteří jsou zaměstnanci a nebo formou služebních bytů, kde o děti pečují střídavě, většinou po týdnech, dvě stálé tety. Velkou snahou je, aby se děti mohly v co nejkratší době vrátit domů. Pokud se domů vrátit nemohou, nebo to není možné, jsou děti svěřovány příbuzným či cizím osobám do trvalé náhradní rodinné péče. Klokánek je dočasný domov pro děti v akutní nouzi, od přechodných rodinných krizí až po týrání a zneužívání. Velkým plus oproti ústavní péči je příjem dětí různého věku a sourozenců, kteří nejsou rozděleni.

5.4. Náhradní rodinná péče

Náhradní péči a výchovu o děti dělíme na ústavní (dětské domovy a kojenecké ústavy) a rodinnou (osvojení, pěstounská péče, poručenství, opatrovnictví). Tato péče se snaží vytvořit dětem prostředí co nejvíce podobné péči v běžné rodině.

Osvojení – osvojitel přijme dítě za své a tím zanikají vztahy a povinnosti k původní rodině. Osvojitel je způsobilý k právním úkonům. Osvojit si lze jen nezletilé dítě, kterému je však více než 1 rok.

Pěstounství – stát v tomto případě zajišťuje hmotné zabezpečení dítěte a přiměřenou odměnu pro pěstouny. Vzniká rozhodnutím soudu a zaniká zletilostí nebo rozhodnutím soudu. Dítě může být v kontaktu se svou původní rodinou.

Poručenství - poručníka určuje soud pokud rodiče dítěte zemřou nebo jsou nějakým způsobem zbaveni rodičovské zodpovědnosti. Zpravidla se jedná o příbuzné nebo blízkou osobu. Poručník je zákonným zástupcem dítěte spravujícím jeho majetek, ale při vážných rozhodnutích se musí poradit se soudem. Nemá k dítěti vyživovací povinnost. Zaniká dosažením plnoletosti dítěte nebo rozhodnutím soudu.

Opatrovnictví – určuje soud, který vydá ustanovení co smí a co nesmí opatrovník dělat. Zabývá se například správou majetku během řízení o osvojení.²⁹

Pokud se dítě dostane do nového, lepšího prostředí, bezděčně v něm začne svým chováním organizovat předešlé nepříznivé výchovné prostředí, což se stává hlavním důvodem selhání pěstounské péče. Nyní se proto začal uplatňovat výcvik náhradních

rodičů, který je označován jako terapeutické rodičovství. To plánovaně a cíleně poskytuje dětem nové vzorce chování a komunikace, neagresivní řešení /konfliktů a posiluje chybějící dovednosti. Seznamuje děti s tím, jaké chování je přijatelné, správné a také jaké chování okolí mají pokládat za přijatelné a správné.

V moderním pojetí je sociální pracovník pomocníkem rodiny. V kontextu náhradní rodinné péče by neměla být pomíjena důležitost týkající se osobnosti samotných sociálních pracovníků. Charakteristiky úspěchů jsou shodné s obecnou definicí dobrého a správného rodičovství.¹

5.5. Příjem, důvody k pobytu a odchod z Klokánku

Děti lze přijímat i bez soudního rozhodnutí na žádosti rodičů nebo zákonných zástupců. Také na žádost OSPOD s následným souhlasem rodičů. V těchto případech lze pomoci rychle a právě tehdy, kdy je to zapotřebí. Pokud se zlepší rodinné podmínky, pobyt lze ukončit a dítě se může vrátit domů. Děti lze přijmout i na základě jejich vlastní žádosti a to i proti nesouhlasu rodičů. V tomto případě je zajištěna okamžitá pomoc dětem na útěku z rodiny. Bez ohledu na věk lze přijímat i skupiny sourozenců. Nedochozí tedy k opožďování dětí ani k jejich psychické deprivaci – mají stejné množství podnětů a citové saturace jako např. dítě vyrůstající u příbuzných.²⁸ Podle novely zákona o rodině může být dítě umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na neomezeně dlouhou dobu, namísto ústavní výchovy. Bohužel ne vždy je tento fakt úřady a soudy dodržován.

5.5.1. Přijetí dítěte na vlastní žádost

Pokud do zařízení přijde dítě samo (bez doprovodu zákonného zástupce, pracovníka OSPOD, pracovníka soudu či třetí osoby), je s ním vyplněn Záznam o přijetí dítěte na vlastní žádost a dítě je přijato. Zároveň se s dítětem uzavře smlouva o poskytování sociální rehabilitace, kterou dle svých možností a dovedností podepíše. Uzavřením smlouvy je vnímáno, že dítě dobrovolně v zařízení zůstane. Podle místa bydliště dítěte je kontaktován neprodleně příslušný OSPOD. Pokud se nepodaří kontakt, nahlásí se příjem dítěte Policii ČR. Sociální pracovník je povinen neprodleně podat návrh soudu na nařízení PO (předběžné opatření), pokud nelze do doby, do níž musí o PO rozhodnout soud, zajistit souhlas rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte

s pobytem v zařízení. Pokud zákonní zástupci nesouhlasí, je podán příslušným OSPOD návrh na předběžné opatření. Dále je zařízení povinno neprodleně od umístění dítěte v zařízení zaslat příslušnému OSPOD Hlášení o přijetí dítěte do zařízení vyžadující okamžitou pomoc. Následně OSPOD posílá vyjádření o důvodnosti umístění.

5.5.2. Přijetí dítěte na základě žádosti zákonného zástupce

Příjem probíhá na základě žádosti zákonného zástupce. Příjem probíhá v bytě, do kterého se dítě umísťuje. Se zákonným zástupcem se sepiše dohoda o přijetí dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, smlouva o poskytnutí sociální služby, souhlas se zpracováním osobních údajů, doklad o bezinfekčnosti, souhlasy s úkony a pravidla Klokánku. V případě, že žádají oba rodiče (zákonní zástupci) a vystupují shodně, sepisuje se jedna dohoda, kde se podepisují oba rodiče a jsou uvedeny jejich osobní data. Dále je zařízení povinno neprodleně od umístění dítěte v zařízení zaslat příslušného OSPOD hlášení o přijetí dítěte do zařízení vyžadující okamžitou pomoc. Následně posílá OSPOD vyjádření o důvodnosti umístění.

5.5.3. Přijetí dítěte na žádost 3. osoby

Dítě je do zařízení přijato:

- a) na základě žádosti jiné osoby než zákonného zástupce (policie, učitelka, apod.).
V tomto případě se kontaktuje sociální pracovník příslušného OSPOD, který je povinen neprodleně podat návrh soudu na nařízení PO, pokud nelze do doby, do níž musí o PO rozhodnout soud, zajistit souhlas rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte s pobytem v zařízení
- b) na základě písemné žádosti OSPOD. Sociální pracovníci v tomto případě musí zajistit souhlas zákonných zástupců. Následně je sepsán s pracovníkem OSPOD nebo s 3. osobou, která dítě přivedla záznam o přijetí dítěte předaného bez soudního rozhodnutí jinou osobou než zákonným zástupcem. Dále je zařízení povinno neprodleně od umístění dítěte v zařízení zaslat příslušnému OSPOD hlášení o přijetí dítěte do zařízení vyžadující okamžitou pomoc. Následně OSPOD posílá vyjádření o důvodnosti umístění.

5.5.4. Přijetí dítěte na základě soudního rozhodnutí

Dítě je přijato na základě rozhodnutí soudu usnesením o předběžném opatření nebo rozsudkem o svěřeni dítěte do péče zařízení vyžadující okamžitou pomoc. Dokladem pro tento příjem je záznam o přijetí dítěte předaného na základě soudního rozhodnutí jinou osobou než zákonným zástupcem. Při příjmu je nutné mít soudní rozhodnutí s sebou. Toto rozhodnutí zůstává v zařízení. Pracovníkovi soudu (soudními vykonavateli) se nevysvětluje nic o službě ani pravidlech, jelikož jen dítě přivedl – vykonává soudní rozhodnutí.

Graf č.1 : Věkové složení přijatých dětí

Zdroj: FOD vlastní zpracování

Význam jednotlivých kategorií:

do 3 let – od narození do dovršení 3 let

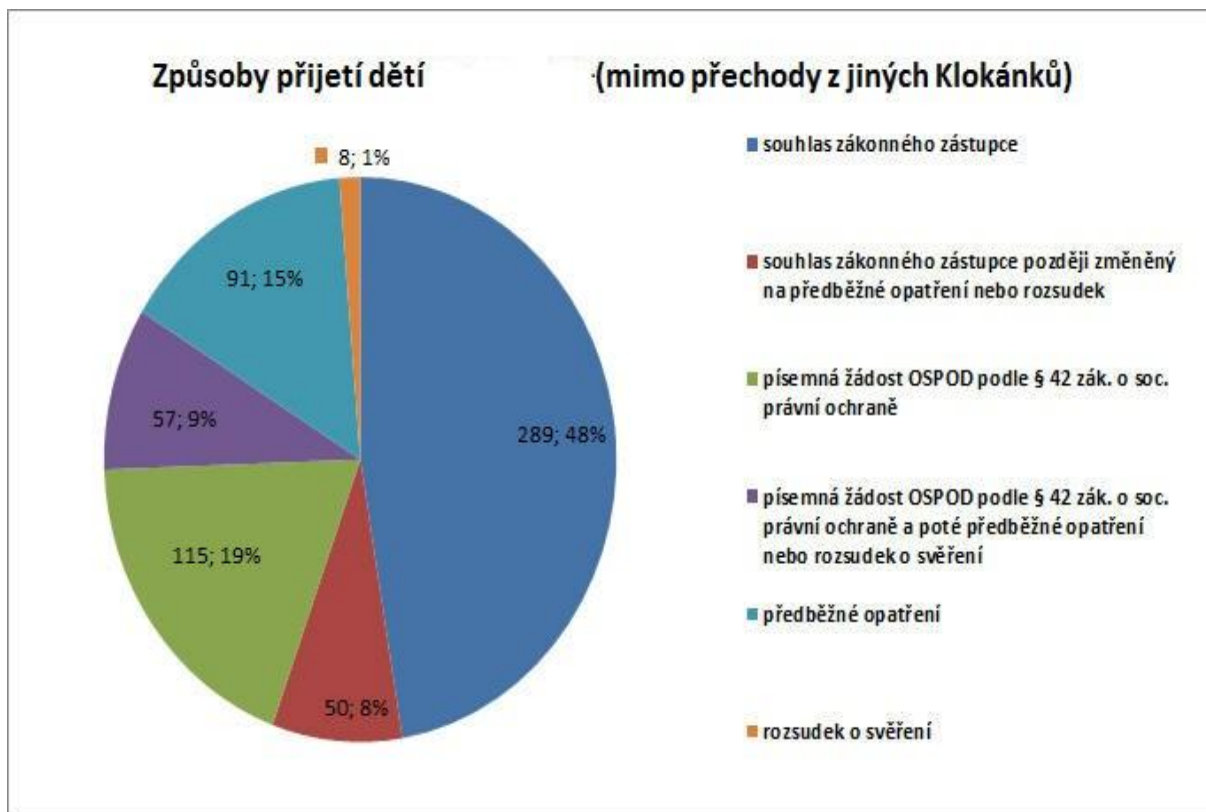
do 6 let – od dovršení 3 let do dovršení 6 let

do 10 let – od dovršení 6 let do dovršení 10 let

do 15 let – od dovršení 10 let do dovršení 15 let

do 18 let – od dovršení 15 let do dovršení 18 let

Graf č.2 : Způsoby přijetí dětí do Klokánku

Zdroj: FOD

Hlavními a také nejzávažnějšími důvody svěřeni nově přijatých dětí do zařízení okamžité pomoci jsou: podezření z týrání, podezření z pohlavního zneužívání, zanedbání péče, alkoholismus rodičů, drogová závislost rodičů, domácí násilí, rozvodové spory, výchovné problémy dítěte, nezvládnutí péče, neshody mezi rodiči a dětmi, dítě na útěku z rodiny, dítě na útěku z ústavu, těhotenství nezletilé matky, svěřeni za účelem pozdějšího osvojení, svěřeni za účelem pěstounské péče, anonymní předání dítěte, bytové problémy, hmotná nouze, hospitalizace rodiče, zaměstnání rodiče, výkon trestu, úmrtí rodiče, zadržení rodičů PČR, opuštění dítěte matkou a v neposlední řadě finanční důvody. Opakovanými a těmi nejvíce vyskytovanými důvody přijetí dětí bývají zejména bytové problémy a hospitalizace rodiče.

Tabulka č.:1 - Hlavní důvody pro převzetí dětí

Podezření z týrání	34
Podezření z pohlavního zneužívání	12
Zanedbání péče	49
Alkoholismus rodičů	19
Drogová závislost rodičů	2
Domácí násilí	13
Rozvodové spory	4
Výchovné problémy dítěte	6
Nezvládnutí péče	43
Neshody mezi rodiči a dětmi	25
Dítě na útěku z rodiny	13
Dítě na útěku z ústavu	0
Těhotenství nezletilé matky	3
Svěření za účelem pozdějšího osvojení	4
Svěření za účelem pěstounské péče	0
Anonymní předání dítěte	0
Bytové problémy	197
Hmotná nouze	28
Hospitalizace rodiče	93
Zaměstnání rodiče	2
Výkon trestu	20
Úmrtí rodiče	5
Jiné	38

Zdroj: FOD, vlastní zpracování

Hlavním důvodem přijetí je myšlen důvod, který uvedli rodiče při přijetí dětí na základě žádosti rodiče a dominantní problém, který byl uveden v žádosti OSPOD, eventuelně v odůvodnění předběžného opatření či rozsudku.

5.6. Ukončení pobytu v zařízení

Dítě odchází do biologické rodiny, do náhradní rodiny, ve výjimečných případech do jiného zařízení.

Ukončení pobytu dítěte v zařízení je možné na základě jeho vlastní žádosti, žádosti zákonného zástupce, žádosti OSPOD, soudního rozhodnutí a ukončení pobytu dítěte ze strany zařízení.

Služba je ukončena na základě ukončení Smlouvy o poskytnutí služeb. Tato smlouva může být ukončena na žádost zákonného zástupce či dítěte nebrání-li tomu jiné

důvody – např. rozhodnutí příslušného orgánu, na základě podnětu Klokánku, když dojde ke zhoršení zdravotního stavu dítěte, který vyžaduje poskytnutí zdravotní péče v ústavním zařízení, z důvodu porušení pravidel Klokánku, na základě soudního či správního rozhodnutí, z důvodu zletilosti dítěte.

O ukončení pobytu dítěte na vlastní žádost rozhoduje soud nebo OSPOD, kdy se vyplňuje Ukončení pobytu v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Při ukončení pobytu na základě žádosti zákonného zástupce se vyplňuje Zrušení dohody o svěřeni dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc zákonným zástupcem.

Ukončení pobytu na základě žádosti OSPOD v případě rozhodnutí soudu – rozhoduje soud, bez rozhodnutí soudu – rozhoduje OSPOD. Při ukončení pobytu se vyplňuje : Ukončení pobytu v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Ukončení pobytu na základě soudního rozhodnutí, rozhoduje soud. Vyplňuje se : Ukončení pobytu v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Ukončení pobytu dítěte zařízením při nerespektování pravidel zařízení se odvíjí od typu příjmu. Při dohodě, zrušení dohody. Žádost OSPOD, žádostí o ukončení pobytu, rozhodnutí soudu a při soudním rozhodnutí, změnou soudního rozhodnutí. Zrušení dohody nebo ukončení pobytu při nerespektování pravidel zařízení (př. když rodič nevrátí dítě) nebo zrušení smlouvy, jestliže byla naplněna zakázka (vytvořeny podmínky ke zpět vrácení dítěte).

Graf č.3 : Odchody dětí z Klokánku

Zdroj: FOD- vlastní zpracování

5.7. Doba pobytu dítěte v zařízení

Dítě přijaté na vlastní žádost v případě souhlasu zákonného zástupce, může být umístěno v zařízení po dobu 6 měsíců. Jestliže si rodiče v průběhu 6 měsíců neupraví podmínky, lze dobu pobytu dítěte prodloužit, v případě, že si rodiče prokazatelně upravují své poměry. K tomu je nutná zpráva OSPOD o prokazatelnosti. Doba pobytu v zařízení nesmí přesáhnout dobu 12 měsíců.

V případě předběžného opatření je doba pobytu obdobná jako délka pobytu dítěte na základě rozhodnutí soudu.

Dítě přijaté na základě žádosti zákonného zástupce, může být umístěno po dobu 3 měsíců. Doba může být prodloužena o další tři měsíce na základě žádosti zákonného zástupce s předchozím souhlasem OSPOD. Žádost zákonného zástupce musí být písemná.

Dítě přijaté na základě soudního rozhodnutí do výchovného opatření dle §13a zákona č.359/99 Sb., může být umístěno v zařízení 3 měsíce. Doba může být jen ve výjimečných případech prodloužena (v případě, že rodič či jiná odpovědná osoba si prokazatelně upravují podmínky tak, aby mohli převzít dítě do osobní péče), celková doba nesmí přesáhnout 6 měsíců. Dle předběžného opatření je doba umístění dítěte určena

rozhodnutím soudu. Soudním rozhodnutím umístění dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc lze nařídit nejdéle na dobu 3 let (před uplynutím této doby ji lze prodloužit na další 3 roky).

5.8. Charakteristika, rozsah a principy péče v Klokánku

Pobyt je pro děti velmi šetrný. Děti nejsou emočně, psychicky deprivovány, učí se správným životním modelům a rolím. Zajišťuje dětem i mimoškolní aktivity a zájmovou činnost. Poskytuje odbornou péči psychologickou (komplexní psychodiagnostika), zdravotní (o děti pečuje zdravotní supervizor a odborný pediatr), terapeutickou (formou psychoterapie, arteterapie, muzikoterapie, canisterapie), sociálně právní (zajišťují dvě vyškolené sociální pracovníce). "Klokání tety" musí projít náročným psychologickým vyšetřením.

Musí prokázat jejich dobrý vztah k dětem, dostatek trpělivosti a schopnost vytvořit jim příjemné prostředí. Rodiče mohou v Klokánku děti kdykoliv navštívit a naopak děti mohou kdykoliv zatelefonovat domů.

„Teta“, manželský pár nebo po týdnu střídající se dvě „tety“, pečují po všech stránkách, stejně jako v rodině o tři až čtyři děti. Nahrazují plně rodinné prostředí. Vaří, pečují o domácnost, nakupují, hrají si s dětmi, chodí na vycházky a také se s nimi mazlí. „Teta“ popřípadě „strýc“ jsou s dětmi v bytě ve dne i v noci a svou přítomností jim nahrazují pocit bezpečí a jistoty. Při jakékoliv návštěvě cizí osoby se i děti v Klokánku chovají stejně jako děti doma. Někteří jsou nejdříve nedůvěřiví a vyhledávají blízkost „tety“, „strýce“. Ze zkušeností sociálních pracovníků mají děti natolik velkou potřebu rodinného zázemí, že důvěřivě souhlasí a jsou ochotni „odejít“ z organizace s kýmkoliv, kdo jim toto nabídne. Dávají tím sami najevo, kde je jim lépe a kde se cítí v bezpečí.²⁸

Přibližně 30% dětí odchází do náhradní rodinné péče a kolem 60% dětí se z klokánků vrací domů.

Strýcové a tety musí v Klokáncích splňovat určité a velmi důležité požadavky.

Požadavky na „klokání rodiče“: morální a trestní bezúhonnost

: zkušenosti s péčí o děti (vlastní, přijaté)

: minimálně středoškolské vzdělání

: vhodná osobní struktura – dostatek empatie,

schopnost vytvořit svěřeným útulné a citově vřelé prostředí, schopnost řádného vedení

domácnosti, včetně vaření, odolnost vůči psychické a fyzické zátěži (psychologické vyšetření zajišťuje FOD).

Povinnosti „klokáních“ tet a strýců:

A)

- osobně zajišťovat celkovou osobní péči o svěřené děti namísto jejich rodičů, a to na principech náhradní rodinné péče,
- dbát o zdraví a řádný tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj svěřených dětí,
- důsledně chránit zájmy svěřených dětí, usměrňovat jejich jednání a vykonávat nad nimi dohled odpovídající stupni jejich vývoje,
- vytvořit svěřeným dětem bezpečné, citově vřelé a vlídné rodinné prostředí,
- vyvarovat se používání fyzických či jiných ponižujících trestů nebo jednání, jímž by se dotkl cti nebo důstojnosti dítěte či jeho rodinných příslušníků,
- osobně zajišťovat vhodnou stravu pro svěřené děti, včetně vaření,
- dbát na řádnou školní přípravu dětí a být v pravidelném kontaktu se školou,
- udržovat svěřenou rodinnou buňku, společnou kuchyň, společné sociální zařízení, (event. svůj dům, byt, zahradu) jakož i prádlo a ošacení v čistotě a pořádku,
- k pořádku a čistotě vést i děti a vhodně je podle jejich věku a schopností zapojovat do domácích prací,
- zabraňovat vzniku škod na majetku FOD a dětí a chránit je před ztrátou, odcizením, poškozením či zničením,
- obdobně přistupovat i k ostatním dětem v Klokánku,

B)

- vést denní záznamy o chování, projevech a zdravotním stavu svěřených dětí i o návštěvách jejich rodinných příslušníků a o propustkách domů či do jiného výchovného prostředí,
- vést pokladní knihu a provádět měsíční vyúčtování svěřených finančních prostředků,
- účastnit se pracovních porad, školení a supervizí,
- zúčastňovat se spolu se svěřenými dětmi poradensko-relaxačních pobytů pro náhradní rodiny nebo prázdninových pobytů pro děti z klokánků,
- účastnit se práce s rodinami svěřených dětí,
- dodržovat bezpečnostní a požární předpisy,

- dbát pokynů odborných a nadřízených pracovníků FOD.²⁸

6. Klokánek Janovice nad Úhlavou

6.1. Historie organizace

Klokánek v Janovicích nad Úhlavou byl uveden do provozu v dubnu roku 2009. Tento Klokánek je jediným v Plzeňském kraji. Používá se i označení jako největší Klokánek v celé České republice.

Klokánek je projektem Fondu ohrožených dětí, který pomáhá dětem už od roku 1990.

Kontakt: FOD Klokánek

Rozvojová zóna 514

340 21 Janovice nad Úhlavou

Email: klokanek.janovice@fod.cz

6.2. Obsazenost a statistika organizace

Klokánek v Janovicích nad Úhlavou patří k největšímu zařízení tohoto typu v celé České Republice.

Celková kapacita je 56 dětí a v současné době je otevřeno 11 vybavených bytů a další 3 byty jsou připravovány.

Dle materiálů, podkladů a statistik lze porovnat jednotlivé roky, ale i jednotlivé měsíce v roce, nebo totožné měsíce v jednotlivých letech.

6.3. Porovnávání let 2009 a 2013

Tabulka č.2

Celkový počet dětí, které se nacházely v průběhu roku v Klokánku

	2009	2013	rozdíl
Přešlo z minulého roku	otevření Klokánku	45	45
Nově přijato	29	64	35
Odešlo do jiného klokánka		8	8
Odešlo	6	65	59
Do roku 2014 zůstalo	23	36	13
Počet děckodnů –součet všech dnů pobytu všech dětí	3978	15437	11459
Kapacita zařízení-počet lůžek	25	40	15
Obložnost (děckodny/365)	10,89	42,29	31,40
Průměrná obložnost v %	43,56	105,73	62,17
Celkový počet neuspokojených žadatelů (kapacitní důvody)	22	47	25

Tabulka č.3

Věkové složení nově přijatých dětí:

	2009	2013	Rozdíl
do 1 týdne	0	0	0
do 1 měsíce	0	1	1
do 3 měsíců	0	1	1
do 1 roku	0	5	5
do 2 let	5	1	-4
do 3 let	3	5	2
do 6 let	7	13	6
do 10 let	8	14	6
do 15 let	6	17	11
do 18 let	0	7	7
nad 18 let	0	0	0
Celkem	29	64	35

Tabulka č.4

Hlavní důvod nově přijatých dětí:

	2009	2013	Rozdíl
Zanedbání péče		3	3
Alkoholismus rodičů		2	2
Nezvládání péče	9	6	-3
Neshody mezi rodiči a dětmi		8	8
Dítě na útěku z rodiny	1	1	0
Těhotenství nezletilé matky		1	1
Svěření za účelem pěstounské péče		1	1
Bytové problémy	9	30	21
Hmotná nouze	3	8	5
Hospitalizace rodiče		2	2
Zadržení rodičů PČR		2	2
Domácí násilí	2		-2
Rozvodové spory	1		-1
Výkon trestu	4		-4
<i>Celkem</i>	29	64	35

Tabulka č.5

Důvody (všechny) nově přijatých dětí:

	2009	2013	rozdíl
Zanedbání péče	11	6	-5
Alkoholismus rodičů		3	3
Domácí násilí	4	3	-1
Výchovné problémy dítěte	4	3	-1
Nezvládání péče	20	14	-6
Neshody mezi rodiči a dětmi	1	10	9
Dítě na útěku z rodiny	1	6	5
Těhotenství nezletilé matky		2	2
Hmotná nouze	3	15	12
Bytové problémy	15	41	26
Svěření za účelem pěstounské péče		1	1
Hospitalizace rodiče		3	3

Výkon trestu	4	1	-3
Rozvodové spory	1		-1
Jiné		9	9
Celkem	64	117	53

Tabulka č.6

Způsoby přijetí dětí :

	2009	2013	rozdíl
Souhlas zákonného zástupce	12	42	30
Písemná žádost OSPOD dle §42 zák. o soc.právní ochraně	2	3	1
Souhlas zákonného zástupce později změněný na předběžné opatření nebo rozsudek	2	3	1
Předběžné opatření	6	11	5
Rozsudek o svěřeni	7	5	-2
Celkem	29	64	35
Z toho na vlastní žádost dítěte	1	5	4

Tabulka č.7

Doba pobytu dítěte ke dni odchodu:

	2009	2013	rozdíl
Do 1 měsíce	1	14	13
Do 2 měsíců	1	9	8
Do 3 měsíců	4	3	-1
Do 6 měsíců	0	15	15
Do 1 roku	0	13	13
Do 2 let	0	6	6
Do 3 let	0	8	8
Celkem	6	65	59

Tabulka č.8

Odchody dětí z Klokánku:

	2009	2013	rozdíl
Zpět domů	5	25	20
Do azylového domu s rodičem	0	4	4
K příbuzným	1	3	2
Do pěstounské péče cizích osob	0	5	5
Do ústavu	0	27	27
Po dosažení zletilosti	0	1	1
<i>Celkem</i>	6	65	59

Zdroj: Klokánek Janovice nad Úhlavou – vlastní zpracování

Na základě porovnávání celkového obsazení z let 2009 a 2013, je zřejmé, že tato sociální pomoc je stále více využívána. Ke zvyšování počtu klientů přispívá také to, že v Plzeňském kraji je tento způsob pomoci jediný. Domov se stále snaží rozšiřovat svou kapacitu, avšak dle nového zákona s platností od 1.1.2014 může být využívána služba v jednom objektu jen v počtu do 28 dětí celkem najednou.

Pokud se zaměříme na celkový počet přijatých dětí, rozdíl sledovaných let je velice významný. V roce 2013 byl Klokánek využit o více než 200 % než v roce 2009. Za těchto okolností muselo být odmítnuto o 100% více neuspokojených žadatelů než v roce 2009 z důvodu obsazenosti.

Při srovnávání věkového složení z celkového počtu dětí je zřejmé, že v posledních letech stále více využívají Klokánek děti, kterým je méně než rok nebo více než 10 let.

Jak je patrné z tabulek dvou uvedených období, lze zhodnotit, že hlavní důvod k přijetí dítěte do Klokánku se výrazně zvýšil v oblasti bytových problémů a hmotné nouze, které jsou závislé na sociální politice státu. Velice zvýšen byl i počet důvodů neshod mezi rodiči a dětmi. Ostatní uvedené důvody zůstávají přibližně ve stejné míře.

Při vyhodnocení způsobu přijetí dětí do Klokánku je zřejmé na první pohled, že došlo k enormnímu zvýšení počtu umístění dětí na základě umístění a souhlasu rodičů (zákonných zástupců). Dle toho lze posoudit, že rodiče jsou schopni dříve rozpoznat

situaci, kdy je potřeba a nutnost tuto sociální pomoc využít. Snaží se tuto možnost využít bez nutnosti zásahu OSPOD, což je i pro děti příznivější.

Se zvýšeným počtem umístěných dětí souvisí čas po který jsou děti v Klokánku umístěny. Doba pobytů se významně zvýšila. Zatímco v roce 2009 byly děti umístěny nejvýše 3 měsíce, v roce 2013 byla doba umístění až 3 roky.

Možnost odchodu z Klokánku dostalo v souvislosti s celkovým počtem přijatých dětí, více v roce 2013. Zatímco v roce 2009 se děti vraceli jen zpět domů nebo k příbuzným, v roce 2013 to již bylo jiné. Skoro nejvíce dětí se stále vracelo domů. Bohužel nejvíce dětí odešlo do ústavu, což ukazuje stále více nefunkčních rodin anebo více funkční sociální správu, která lépe problémy identifikuje a reaguje na ně. Děti byly také předávány do azylových domů s rodiči nebo do pěstounské péče cizích osob. Tyto alternativy byly v roce 2009 zcela nevyužity.

Vlastní hodnocení

Při posouzení těchto ukazatelů je možné zdůraznit důležitost a velkou potřebu této sociální pomoci, která pomáhá dětem, ale i rodičům, kteří se dostali nebo bez zavinění ocitli v těžké životní situaci. Klokánek je schopen těžkou rodinnou situaci na potřebnou dobu okamžitě bez odkladu vyřešit.

7. Závěr

Problémem dnešní doby je funkčnost sociální politiky a s tím spojenými problémy ohledně sociálního a hmotného zabezpečení rodiny. Projevem nefunkčnosti rodin je vysoký nárůst počtu využívání sociálních služeb v oblasti okamžité pomoci dětem a rodinám.. Tato skutečnost v souvislosti s novým zákonem vede k nedostatku kapacity v domovech s okamžitou pomocí.

Domovy pro děti a mládež, kteří vyžadují a potřebují okamžitou pomoc nabízející okamžitou rodinnou péči. Rodiny a děti jsou ve složité životní situaci odkázáni na pomoc druhých. Tyto služby zajišťují sociální služby prostřednictvím sociálních pracovníků, kteří společně usilují a dbají o sociálně-právní ochranu. Poskytované služby musí vycházet

z vymezených standardů kvality sociálních služeb, které popisují, jak by měla kvalita sociálních služeb vypadat. Sociální pracovníci se musí řídit standardy a s tím souvisejícími zákony. Sociální pracovníci musí dostatečně zabezpečit na základě zefektivnění služeb jejich zaopatření a zkvalitnění.

Na celkovou efektivitu služeb má významný vliv financování těchto sociálních služeb. Za hlavní zdroj můžeme považovat dotační řízení od státu, jehož cílem je přispět na provoz a rozvoj poskytovaných sociálních služeb. Dalšími zdroji financování jsou ve velké míře dary a příspěvky na péči. Dotační řízení je vyhlašováno každoročně.

V analytické části jsem vyhodnotila poskytování služeb Klokánku v Janovicích nad Úhlavou v letech 2009 a 2013. Na základě porovnávání, byly zjištěny vysoké nárůsty využívání služeb pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Ze zjištěných výsledků plyne, že tato sociální služba je a stále více využívána. Zařízení je závislé na podpoře státu a na vlastních zdrojích privátních, z výdělků, od donátorů apod.. Dá se prokázat a zdůvodnit potřeba funkčnosti a trvání této sociální služby do budoucnosti, což lze podložit obsazeností apod.

V neprospěch služeb pro děti vyžadující okamžitou pomoc svědčí ekonomické výsledky, finanční zatížení státu a neschopnost tohoto zařízení přesvědčit o potřebě veřejnost a získat od ní prostředky (dary, projekty). Tato organizace má stále vzrůstající poptávku. Je organizací, která se snaží zajistit přechodně svým klientům, dětem, prostředí rodinného typu a do rodin je opět navrátit. Dochází však k tomu, že klienti tráví v zařízení více času ve srovnání s předchozím obdobím. Doporučením je zajistit jiné, výraznější financování zajišťování těchto služeb. Jistě ne zrušení Klokánků, jak již bylo často zmiňováno v médiích, jelikož je patrné stále se zvyšující potřeba a využívání těchto služeb.

8. Použité zdroje

Publikace:

- [1] MATOUŠEK, Oldřich a PAZLEROVÁ, Hana. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče. Vyd. 1 Praha: Portál, 2010-184s. ISBN 978-80-7367-739-8
- [2] MOŽNÝ, Ivo. Sociologie rodiny 2 vydání, 1999, 2002 ISBN 80-86429-05-9
- [3] MATOUŠEK, Oldřich a kol. Metody a řízení sociální práce. Vyd. 2 Praha: Portál, 2008. 384s ISBN 978-80-7367-502-8
- [4] ČÁMSKÝ, Pavel, SEMBDNER, Jan a KRUTILOVÁ, Dagmar. Sociální služby v ČR v teorii a praxi. Vyd. 1 Praha: Portál, 2011 ISBN 978-80-262-0027-7
- [5] BARTOŠOVÁ, Michaela. Principy rodinného práva. Brno: MU, 2007 (dostupné online)
- [6] POTUČEK, Martin. Sociální politika. 1995 ISBN 80-85850-01-X
- [25] MATOUŠEK, Oldřich., a kol. Sociální služby Legislativa, ekonomika, plánování, 2007

Zákonné normy:

- [7] Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně
- [8] Zákon č. 89/2012 Sb. o rodině
- [9] Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách
- [10] Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře
- [11] Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách

Internetové zdroje:

- [12] <http://www.mpsv.cz/cs/4>
- [13] <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina>
- [14] <http://www.mpsv.cz/cs/4>
- [15] <http://zsv/maturita.blog.cz/2011/05/10-socialne-patologicke-jevy>
- [16] <http://www.seminarky.cz/Socialne-patologicke-jevy-spojene-s-prostredim-rodiny>
- [17] http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_politika
- [18] <http://www.spov.org/obnova-rodiny/rodinna-politika-neni-socialni-politika.aspx>
- [19] <http://www.penize.cz/socialni-pojisteni>
- [20] http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_zabezpe%C4%8Den%C3%AD_v_%C4%8Cesku

[21] (<http://www.finance.cz/duchody-a-davky/socialni-davky/narok-na-socialni-davky/narok-na-davky/davky-statni-socialni-podpory/>)

[22] <http://www.vyplata.cz/statnisocialnipodpora/statnisocialnipodpora.php>

[23] <http://www.jaknapenize.eu/davky-statni-socialni-pomoci-v-ceske-republice>

[24] .min.práce a soc.věcí-soc.slужby-on-line

[26] <http://www.fod.cz/stranky/informace/uvod.htm>

[27] <http://www.fod.cz/stranky/informace/stanovy.htm>

[28] <http://www.fod.cz/stranky/informace/principy.htm>

[29] http://cs.wikipedia.org/wiki/Rodinn%C3%A9_pr%C3%A1vo

[30] vnitropodnikové materiály a dokumenty Klokánku v Janovicích nad Úhlavou

9. Seznam tabulek a grafů:

Seznam tabulek:

Tabulka č.1: Hlavní důvody ke svěření nově přijatých dětí

Tabulka č.2: Celkový počet dětí přijatých

Tabulka č.3: Věkové složení nově přijatých dětí

Tabulka č. 4: Hlavní důvod nově přijatých dětí

Tabulka č.5: Všechny důvody nově přijatých dětí

Tabulka č.6: Způsoby přijetí dětí

Tabulka č.7: Doba pobytu dítěte

Tabulka č.8: Odchody dětí z Klokánku

Seznam grafů:

Graf č.1: Věkové složení nově přijatých dětí

Graf č.2: Způsoby přijetí dětí do Klokánku

Graf č.3: Odchody dětí z Klokánku

Obrázek č.1: Přehled Klokánků v ČR